

RIŽARNA – tovarna smrti

Na Pesku nas je čakala ga. Silvana Dobrilla (slovenska učiteljica, zborovodja...), ki je prijazno sprejela mojo prošnjo, da nas bo vodila po Škednju. Na njeno pobudo smo najprej obiskali Rižarno. Nekdanjo tovarno, čistilnico riža, so nemški nacisti v času bivanja v Trstu spremenili v edino koncentracijsko taborišče s krematorijem na ozemlju današnje Italije v naši neposredni bližini. V letih 1943-45 je tamkajšnje grozljive zapore izkusilo nekaj tisoč predvsem Slovencev, Hrvatov, Italijanov, Judov pa tudi drugih narodnosti. Zapori so imeli več nalog: tranzitno, v druga, zlasti nemška, taborišča, različne oblike usmrtitve zapornikov in najhujši konec – v krematorijski peči. Žal končnih podatkov o številu žrtev ne bomo nikoli izvedeli, saj so zločinci, dan pred osvoboditvijo Trsta, z miniranjem uničili materialne dokaze, večji del dokumentov in tako poskusili izbrisati svoje zločinsko početje. Vendar jim to ni popolnoma uspelo. Tako po 80-ih letih lahko podoživljamo tisti strašni čas. Ni si težko predstavljati in slišati obupne predsmrtne klice, ki jih poskuša utišati grozljivo brnenje motorjev, hreščeča glasba, pasji lajež. In še strašnejše –vonj po zažganem... Rižarna je danes proglašena za muzej državnega pomen. V njem so ohranjeni redki dokumenti, preslikana zadnja sporočila jetnikov, fotografije, predmeti ubijanja, zaporniške celice in prostor čakanja na smrt. Med imeni so nekateri naši člani lahko odkrili tudi imena svojih sorodnike ali sovaščane. Ko smo zapuščali »kraj trpljenja in smrti« smo srečali dve skupini srednješolcev, ki so tiho in zbrano poslušali svoje vodnike. Naj se zgodovina ne ponovi!